

content /EN /TXT/PDF/? uri=CELEX
:32018H0604(01)&rid=7. [in English]

12. Malach, J. (2015). Rozvoj a hodnoceni smyslu pro iniciativu a podnikavost zaku zakladnich skol. Ostrava: Ostravske univerzity v Ostrave, X. MEDIA, 350 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БОНДАР Віталій Олексійович – здобувач кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету ім. Лесі Українки.

Наукові інтереси: підприємницька компетентність керівника, неперервна освіта, освітня конкурентоспроможність, управління.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BONDAR Vitaly Oleksiiovych – winner of the Department of Theory and Methodology of Primary Education of the Volyn National University named after Lesya Ukrainka.

Scientific interests: entrepreneurial competence of the manager, continuous education, educational competitiveness, management.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2023 р.

УДК 37.378

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-252-257

КУЧАЙ Тетяна Петрівна–

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
e-mail: tetyanna@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3518-2767>

ДУТКА Ганна –

доктор педагогічних наук, професор, заступник керівника Центру забезпечення якості освіти, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Львівського національного університету імені Івана Франка
e-mail: dutkaanna@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6504-1554>

ГОНЧАРУК Оксана –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
e-mail: honcharukoksana@nubip.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6535-5414>

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК КОМПОНЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ФАХІВЦЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається екологічна освіта як компонент загальної культури фахівця закладу вищої освіти. Означено завдання екологічної освіти в Україні, які повинна розв'язувати система екологізації навчального процесу у підготовці майбутнього фахівця. Визначено принципи в галузі екологічної освіти. Забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. Наголошується, що застосовується різних заходів, сприятимуть підвищенню рівня екологічного навчання і виховання підростаючого покоління. Зауважено, що основною метою екологічної освіти є формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення та свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. У статті зазначається, що екологічна освіта і виховання покликані дати підростаючому поколінню наукові знання про взаємозв'язок природи і суспільства, сприяти усвідомленню багатогранного значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, розвивати потребу у спілкуванні з природою, засвоїти норми правильної поведінки в процесі взаємодії з ним, формувати бажання та вміння брати активну участь в охороні та покращенні навколишнього середовища. Успішне здійснення екологічного виховання та підготовки фахівців значною мірою залежить від дотримання ряду педагогічних умов. Описано, що головною умовою ефективного розвитку екологічної культури вміє поєднання навчального матеріалу відповідного змісту з практичною діяльністю в природному середовищі. Тому екологічна освіта і виховання має здійснюватися в сім'ї, дошкільних закладах, школах, вищих навчальних закладах. Велике значення має праця в молодших класах, яка формує екологічну культуру учня, також важливу роль відіграє спілкування з природою. Прищеплюючи любов до природи, виховуючи екологічні позиції, це дає змогу донести до підростаючого покоління наукові знання про взаємозв'язок природи і суспільства.

Ключові слова: екологічна освіта, заклади вищої освіти, навчальний процес, майбутній фахівець, студент.

KUCHAI Tatiana –

doctor of pedagogical sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, primary and preschool education and management of educational institutions, Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakocza II
e-mail: tetyanna@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3518-2767>

DUTKA Hanna –

doctor of pedagogical sciences, professor, quality of education, professor of the department of preschool and elementary education Lviv National University named after Ivan Franko deputy head of the Support Center
e-mail: dutkaanna@ukr.net
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6504-1554>

HONCHARUK Oksana –

Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer of the Department of Pedagogy of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine
e-mail: honcharukoksana@nubip.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6535-5414>

ENVIRONMENTAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE GENERAL CULTURE OF A SPECIALIST IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

The article considers environmental education as a component of the general culture of a specialist in a higher education institution. The tasks of environmental education in Ukraine, which should be solved by the system of environmentalization of the educational process in the preparation of the future specialist, are defined. The principles in the field of environmental education are defined. Ensuring the ecological safety of human life is an integral condition for the sustainable economic and social development of Ukraine. It is emphasized that the use of various measures will help increase the level of environmental education and education of the younger generation. It is noted that the main goal of ecological education is the formation of skills, fundamental ecological knowledge, ecological thinking and consciousness, based on the attitude towards nature as a universal, unique value.

Ecological education and upbringing are designed to provide the younger generation with scientific knowledge about the relationship between nature and society, to help understand the multifaceted importance of nature for society as a whole and for each person in particular, to develop a need for communication with nature, to master norms of correct behavior in the process of interaction with it, to form the desire and ability to take an active part in the protection and improvement of the environment.

The successful implementation of environmental education and training of specialists largely depends on compliance with a number of pedagogical conditions. Thus, some scientists believe that the main condition for the effective development of ecological culture is a skillful combination of educational material of appropriate content with practical activities in the natural environment.

Therefore, environmental education and upbringing should be carried out in the family, preschool institutions, schools, and universities. Work in the younger grades is of great importance, it forms the student's ecological culture, and communication with nature also plays an important role. Instilling love for nature, nurturing ecological positions, this makes it possible to provide the younger generation with scientific knowledge about the relationship between nature and society.

Key words: environmental education, institutions of higher education, educational process, future specialist, student.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У наш час екологічну освіту, яка з одного боку, має бути самостійним елементом загальної системи освіти, а з іншого – виконувати інтегративну роль у всій системі освіти, визнано як один із пріоритетних напрямів державної політики України. Разом з тим зазначаємо, що в Україні на початку XXI століття розвинулася гостра економічна криза, на яку наклалася криза екологічна, однією з причин якої є повільне проведення реформ, недостатня екологічна свідомість населення. Найважливіші й найнагальніші питання глобальної екологічної кризи – це формування нової ідеології у ставленні до природи. Це можливо лише за умов глибокої перебудови всієї

системи освіти, формування нової ідеології у ставленні до природи, поліпшення взаємодії громадських організацій з владою та усвідомлення державними посадовцями своєї відповідальності за стан довкілля, можливості запозичення зарубіжного досвіду, придатності його до наших умов [1].

Екологічна культура людини вміщує її екологічну свідомість (сукупність екологічних та природоохоронних уявлень, світоглядних позицій та ставлення до природи, стратегій практичної діяльності, спрямованої на природні об'єкти) та екологічна поведінка (сукупність конкретних дій та вчинків людей, безпосередньо чи опосередковано пов'язаних з впливом на природу), використанням природних ресурсів). Екологічна поведінка людини визначається

рівнем її екологічної свідомості та освоєними практичними вміннями в галузі природокористування.

Вважаємо, що з одного боку, у процесі освіти йде залучення підростаючого покоління до культурного досвіду людства щодо взаємодії з довкіллям, формування індивідуальної екологічної культури (інкультурація).

З іншого боку, йдеться не лише про відтворення у змісті екологічної освіти фрагмента культури минулого та сьогодення, а й про її творчий розвиток. Говорячи про культуру, що заломлюється через призму екологічної освіти, слід мати на увазі єдність всіх її структурних елементів і функцій, що утворюють її цілісність, а не лише опис досягнень науки, яка сьогодні домінує у змісті освіти.

Рівень знань у галузі екології зростає рік у рік, але це мало сприяє вирішенню питань, пов'язаних з екологічною ситуацією. Проблема, найімовірніше, полягає у кількості знань, а їх усвідомленості. Екологічне виховання є невід'ємною частиною морального виховання особистості. Його завдання – не просто досягнення знань екології, а головне – формування екологічної свідомості, поведінки та екологічної культури, переконань та активної життєвої позиції з питань захисту довкілля. Особливого значення набуває усвідомлення людиною того, що вона є органічною складовою навколишнього середовища і багато в чому моделює її [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Особливе значення для нашого дослідження мають праці науковців щодо виховання екологічної культури, в яких сформовані положення про самоцінність екологічної культури особистості, що розвивається на основі її інтелектуальної, емоційно-чуттєвої та діяльнісної сфер і що означена в системі відносин людини до природи, та до самого себе.

Проблемою екологічного виховання займалися науковці О. Булатов, М. Депенчук, М. Кисельов, В. Крисаченко, М. Лаптев, Н. Лисенко, Л. Мікешина, С. Мороз, Г. Платонов, Е. Римлянд, М. Реймерс, О. Самсонов, Г. Тарасенко, С. Шварц та ін., які встановили, що людство брало на себе функції регулювання природних процесів. Питання системи підготовки майбутніх учителів до екологічного виховання розглядалось у працях В. Базуріної, В. Елманової, І. Задорожної, О. Кузнецової, Л. Пуховської, Г. Рогової, О. Романовського, С. Старовойт, Л. Тилене та ін.

Мета статті: розкрити у статті соціальні функції екології та завдання системи екологізації навчального процесу у підготовці фахівця.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проблема взаємовідносин нашого суспільства та природи є глобальна загальнолюдська справа, тому без нової системи поглядів світ і місце людини у ньому майбутні покоління, як

біологічний вид, приречені на фізичне і духовне знищення. Вирішення екологічних і соціальних проблем як глобального, так і регіонального характеру можливе лише за умови створення нового типу екологічної культури, екологізації освіти відповідно до актуальних потреб особистості та громадянського суспільства. Потреба в екологічній освіті визначається необхідністю забезпечення сприятливого середовища для життєдіяльності людини, оскільки руйнація системи екологічних відносин та відсутність відповідальності перед майбутніми поколіннями є однією із складових кризової екологічної ситуації.

Формування екологічної свідомості тісно пов'язане з екологічною освітою. Екоосвіта стала одним із фундаментальних напрямів наукових досліджень та діяльності міжнародних організацій ООН, особливо ЮНЕСКО та ЮНЕП. Під егідою цих організацій було проведено низку міжнародних форумів з цієї проблеми.

Таким чином, основою екологічної освіти має стати глибоке усвідомлення принципової єдності фундаментальних законів природи на всіх рівнях самоорганізації – фізичному, хімічному, біологічному та психічному. Екологізація всієї системи освіти передбачає посилення інтегральної взаємодії природничо і гуманітарного знання, посилення гуманістичного компонента освітнього процесу.

У системі екологічної освіти можна виділити такі компоненти, як науковий, нормативний та ціннісний.

Вони перебувають у постійному взаємовпливі та взаємодії. Науковий компонент складає теоретичну та методологічну основу в розробці стратегії взаємодії людини з навколишнім середовищем, у пошуку шляхів вирішення екологічних протиріч, що поглиблюються. Теоретичний фундамент екологічної освіти утворюють провідні ідеї, концепції природничо-гуманітарного знання, результати дослідження фундаментальних та прикладних дисциплін, продуктивна інтеграція яких дозволяє виявити способи посилення життєздатності екологічних та соціально-екологічних систем. Як теоретична першооснова еколого-освітніх програм може стати концепція екоєволюції людини та природи. Тому утвердження екологічної парадигми в освітньому процесі суттєво підвищує значущість нормативного та ціннісного компонентів.

В основі такого уявлення виявляється розуміння нерозривного, органічного взаємозв'язку людини з біосферою планети, з космосом загалом. Тобто цінність природного буття гармонійно вплітається у ціннісну канву духовного освоєння світу людиною, що значно збагачує її власний внутрішній світ. Ціннісний компонент освіти в галузі навколишнього середовища орієнтує людину на подолання

споживчої позиції стосовно навколишнього середовища [2].

Видатні вчені М. Дробноход, Ф. Вольвач, С. Іваненко вважають, що як і кожна навчальна дисципліна, екологія має педагогічне завдання і надзавдання. Перше полягає у формуванні конкретних екологічних знань, друге – у формуванні екологічної свідомості, культури, етики, моралі, усвідомлення людиною свого місця в природі, зв'язків зі світом природи і Всесвітом включно [2].

М. Швед, вивчаючи проблеми екологічної освіти в Україні, зауважує, що система екологізації навчального процесу у підготовці майбутнього фахівця повинна розв'язувати такі завдання:

1) виявити мету і загальну логіку процесу екологічної освіти і виховання;

2) скласти цілісну науково-обґрунтовану програму екологічної освіти і виховання студентів, визначаючи обсяг змісту освіти протягом навчання і за спеціальностями;

3) розробити шляхи, засоби, методи та організаційні форми екологічної освіти, застосовуючи при цьому сучасні інноваційні технології і узгоджуючи з іншими напрямками роботи вищої школи [3].

На думку В. Зайчука, державна політика в галузі екологічної освіти, повинна базуватися на таких принципах:

- розповсюдження системи екологічної освіти і виховання на всі верстви населення з урахуванням індивідуальних інтересів, стимулів та особливостей соціальних, територіальних груп та професійних категорій;

- комплексності екологічної освіти і виховання;

- неперервності процесу екологічного навчання в системі освіти, в тому числі підвищення кваліфікації та перепідготовки.

В основу екологічної освіти покладені принципи гуманізму, науковості, неперервності, наскрізності та систематичності [4].

Важливою умовою для повноцінної екологічної підготовки учительства В. Червонецький вважає за необхідне включати екологічні знання у зміст навчальних дисциплін, що вивчаються [5].

Основною метою екологічної освіти є формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення та свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, а з іншого – виконує інтегративну роль у всій системі освіти [6].

Екологічне виховання розглядається як один із найсильніших важелів повороту людства у його відношенні до життєвого середовища від

руйнівного споживчого до конструктивного, дбайливого, дбайливо відновлювального [7].

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є:

1. пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;

2. гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;

3. запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

4. екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;

5. збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

6. науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;

7. обов'язковість екологічної експертизи;

8. гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду;

9. науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;

10. безоплатність загального та платність спеціального використання природі, даних ресурсів для господарської діяльності;

11. стягнення збору за забруднення навколишнього природного середовища погіршення якості природних ресурсів, компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

12. вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;

13. поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;

14. вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва [8].

Серед багатьох аспектів охорони природи важливе значення має педагогічний, який включає систему освіти з метою виховання високої культури поведінки людини при спілкуванні з природою, а також високою цивільною відповідальністю за збереження природи в процесі праці.

Безпосереднє спілкування з природою є невичерпним джерелом високих моральних почуттів. Формування ставлення людини до природи входить до загальної системи комуністичного виховання, бо все «духовне життя людини нерозривно зв'язане з природою» [9].

Екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища.

Спеціально визначені вищі та професійні навчальні заклади здійснюють підготовку фахівців у галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням суспільних потреб [10].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Із сказаного випливає, що екологічна освіта й виховання покликані забезпечити підрастаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи й суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства в цілому і кожної людини зокрема, виробити потребу в спілкуванні з природою, оволодіти нормами правильної поведінки в процесі взаємодії з нею, сформувані прагнення і вміння брати активну участь в охороні й поліпшенні навколишнього середовища.

Успішне здійснення екологічної освіти і виховання фахівців значною мірою залежить від дотримання ряду педагогічних умов. Так, одні з науковців вважають, що головною умовою ефективного вироблення екологічної культури є вмiле поєднання навчального матеріалу відповідного змісту із практичною діяльністю у природному середовищі.

Отже, екологічну освіту й виховання треба здійснювати в сім'ї, дошкільних установах, у школі, в університеті. Велике значення відіграє робота в молодших класах, це формує екологічну культуру учня, а також велику роль відіграє спілкування з природою. Прищеплення любові до природи, виховання екологічних позицій, це дає змогу забезпечити підрастаюче покоління

науковими знаннями про взаємозв'язок природи й суспільства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дубович І. А. Особливості та перспективи екологізації освіти та екологічного виховання населення в Україні. *Науковий вісник Львівського національного університету*. 16.5. 2006. С. 244–247.
2. Дробноход М. І. та ін. Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою: [Коллективна монографія]. К.: МАУП. 2000. 76 с.
3. Швед. М. Екологічна едукатія за кордоном і в Україні. Львів: вид. "Світ". 1997. 106 с.
4. Зайчук В. О. Концепція екологічної освіти України. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. №7. 2002. URL: <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d33.htm>
5. Червонецький В. В. Загальні тенденції розвитку шкільної екологічної освіти в країнах євроатлантичного регіону у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01. Луганськ. 2007. 489 с.
6. Кулалаєва Н. В. Формування культури екологічної безпеки майбутніх фахівців будівельного профілю через проектне навчання. *Збірник наукових праць НУК*. № 3. 2017. С. 143–148.
7. Бойченко С. В., Саєнко Т. В. Екологічна освіта – основа сталого розвитку суспільства. К.: Університет «Україна». 2013. 502 с.
8. Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях: науковометодичний посібник для вчителів. Херсон: Гринь Д.С. 2015. 228 с.
9. Білявський Г. О. Стан екологічної освіти в Україні. *Трилістик* 3. 2008. С. 4–5.
10. Мелаш В. Д., Молодиченко В. В., Олексенко Т. Д. Безперервна екологічна освіта: теорія і практика: навч.-метод. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок ММД. 2012. 212 с.

REFERENCES

1. Dubovych, I. A. (2006). Osoblyvosti ta perspektyvy ekolohizatsiyi osvity ta ekolohichnoho vykhovannya naselennya v Ukraini [Peculiarities and prospects of ecologization of education and ecological education of the population in Ukraine]. *Naukovyy visnyk L'vivs'koho natsional'noho universytetu*. 16.5. S. 244–247. [in Ukrainian]
2. Drobnohod, M. I. ta in. (2000). Kontseptual'ni osnovy formuvannya ekolohichnoho myslennya ta zdibnostey lyudyny buduvaty harmoniyni vidnosyny z pryrodoyu [Conceptual foundations of the formation of ecological thinking and human abilities to build harmonious relations with nature]: [Kolektyvna monohrafiya]. K.: MAUP. 76 s. [in Ukrainian]
3. Shved, M. (1997). Ekolohichna edukatsiya za kordonom i v Ukraini [Environmental education abroad and in Ukraine]. L'viv: vyd. "Svit". 106 s.
4. Zaychuk, V. O. (2002). Kontseptsiya ekolohichnoyi osvity Ukrainy [Concept of ecological education of Ukraine]. *Informatsiynyy zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*, №7. URL: <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d33.htm> [in Ukrainian]
5. Chervonets'ky, V. V. (2007). Zahal'ni tendentsiyi rozvytku shkil'noyi ekolohichnoyi osvity v krayinakh yevroatlantichnoho rehionu u druiy polovyni XX – na pochatku XXI stolit' [General trends in the development of school environmental education in the countries of the Euro-Atlantic region in the second half of the 20th - at the beginning of the 21st centuries]: dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.01. Luhans'k. 489 s. [in Ukrainian]
6. Kulalayeva, N. V. (2017). Formuvannya kul'tury ekolohichnoyi bezpeky maybutnikh fakhivtsiv budivel'noho

profilu cherez proektne navchannya [Formation of the culture of ecological safety of future professionals of the construction profile through project training]. Zbirnyk naukovykh prats' NUK. № 3. S. 143–148. [in Ukrainian]

7. Boychenko, S. V., Sayenko, T. V. (2013). Ekolohichna osvita – osnova staloho rozvytku suspil'stva [Environmental education is the basis of sustainable development of society]. K.: Unversytet «Ukrayina». 502 s. [in Ukrainian]

8. Bondar, O. I., Baranovs'ka, V. YE., Yeres'ko, O. V. ta in. (2015). Ekolohichna osvita dlya staloho rozvytku u zapytannyakh ta vidpovidyakh: naukovu metodychnyyu posibnyk dlya vchyteliv [Environmental education for sustainable development in questions and answers: scientific methodical guide for teachers]/ za red. O. I. Bondarya. Kherson: Hrin' D.S. 228 s. [in Ukrainian]

9. Bilyavs'kyu, H. O. (2008). Stan ekolohichnoyi osvity v Ukrayini [State of environmental education in Ukraine]. Trylynsnyk, 3. S. 4–5. [in Ukrainian]

10. Melash, V.D., Molodychenko, V.V., Oleksenko, T. D. (2012). Bezperervna ekolohichna osvita: teoriya i praktyka [Continuous environmental education: theory and practice]: navch.-metod. posib. Melitopol': Vydavnychyyu budynok MMD. 212 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КУЧАЙ Тетяна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II.

Наукові інтереси: екологічна освіта як компонент загальної культури фахівця закладу вищої освіти.

ДУТКА Ганна – доктор педагогічних наук, професор, заступник керівника Центру забезпечення якості освіти, професор кафедри дошкільної та початкової

освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: екологічна освіта як компонент загальної культури фахівця закладу вищої освіти.

ГОНЧАРУК Оксана – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: екологічна освіта як компонент загальної культури фахівця закладу вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KUCHAI Tatiana – doctor of pedagogical sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, primary and preschool education and management of educational institutions, Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: environmental education as a component of the general culture of a specialist in a higher education institution.

DUTKA Hanna – doctor of pedagogical sciences, professor, quality of education, professor of the department of preschool and elementary education Lviv National University named after Ivan Franko.

Scientific interests: environmental education as a component of the general culture of a specialist in a higher education institution.

HONCHARUK Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer of the Department of Pedagogy of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine.

Scientific interests: environmental education as a component of the general culture of a specialist in a higher education institution.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2023 р.

УДК 373.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-257-262

МИКОЛАЙЧУК Анжела Володимирівна – здобувач кафедри теорії і методики початкової освіти, Волинський національний університет ім. Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6796-2386>
e- mail: anglutsk@gmail.com

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА: РЕСУРСИ ОСВІТИ ДЛЯ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розглянуто сутність поняття педагогіки партнерства, окреслено принципи, такі як: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Обґрунтовано складові партнерської взаємодії. Зазначено, що основою педагогіки партнерства є демократичний спосіб співпраці між учителем, учнем і батьками, які об'єднані спільними цілями та напрямками, – рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Педагогіка партнерства передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість. Особливу увагу приділено умовам формування партнерської взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу. Доведено, що партнерська взаємодія потребує постійного розвитку ефективної професійної діяльності педагога. Зазначено, що ключова роль з формування позитивної взаємодії відводиться педагогу. Розглянуто ресурси освіти, орієнтовані на розвиток м'яких навичок, емоційного та соціального інтелектів, навичок ненасильницького спілкування. Розкрито філософський аспект методу ненасильницького спілкування, який базується на: довірі, повазі, щирості, вдячності, підтримці, партнерстві, гуманності, спостереженні, комфортності у взаєминах; безупередженому прийнятті будь-якої людини такою, якою вона є; умінні відслідковувати потреби та контролювати свої емоції, відповідати за свої думки, слова, дії, пробачати помилки собі та іншим, емпатійно слухати, розуміти, приймати та усвідомлювати емоції не розділяючи їх на негативні чи позитивні – усі емоції нормальні. Аргументовано, що ці компоненти відповідають принципам партнерської взаємодії Нової української школи. Продемонстровано покрокову структуру практичного застосування методу ненасильницького спілкування. Зроблено висновок, що впровадження методу ненасильницького спілкування, програми соціально-емоційного та етичного навчання в освітній процес може